

Andrzej Gołembnik, Marek Mierosławski

Pułtusk, woj. ciechanowskie. Zamek

Informator Archeologiczny : badania 11, 243-245

1977

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

WKZ w Lesznie. Pierwszy sezon badań. Cmentarzysko kurhanowe z późnego średniowiecza.

Stanowisko leży na południe od drogi z Krobi do Ponieca, między miejscowościami: Pudliszki, Karzec, Ziemiń i Kuczyna. W 1973 roku odkryto tam omentarzysko kurhanowe. Obecne badania objęły 2 groby leżące najbliższej Pudliszek, około 350 m na południe od drogi i około 250 m na południowy wschód od przylegającego do niej stawu.

Kurhan 1, o wymiarach 10,6 x 8,4 m i wysokości 1,4 m, zachował się w stanie nienaruszonym. Pod płaszczem kamiennym, złożonym z trzech warstw bruku, spoczywało kilkanaście całych i częściowych pochówków szkieletowych. Charakterystyczną cechą części z nich było zorientowanie odwrotne do ogólnie praktykowanego w tym okresie /głową na północ i twarzą na zachód/. Wstępna analiza antropologiczna wykazała zdecydowaną przewagę osobników dorosłych obu płci. Na wyposażenie kurhanu składają się: fragmenty żelaznych okuć wiader klepkowych /w tym: obręcze z 5 okazów i 3 kabląki/, 3 noże żelazne, osadka kamienna i bryłka bursztynu.

Kurhan 2, niemal całkowicie zniwelowany i z zachowanym jedynie fragmentarycznie płaszczem kamiennym, zawierał szczątki 11 osobników. Dwa spośród nich wyróżniają się nietypową orientacją /wzdłuż osi NE-SW/. Znacznie uboższe wyposażenie tego obiektu zawiera: ołowiany kablączek skroniowy, nóż żelazny i dwa bliżej nieokreślone przedmioty żelazne.

Zarówno w płaszczu obu kurhanów, jak i pod nim, znaleziono niezbyt liczne, drobne fragmenty ceglano-czerwonej, cienkościennej ceramiki tocznej na kole, pochodzącej z XIV-XV w.

Badania zostały zakończone.

PULTUSK
woj. ciechanowskie
Zamek

PP Pracownie Konserwacji Zabytków
Pracownia Archeologiczno-Konserwatorska
Oddział w Warszawie

Badania prowadził mgr Andrzej Gołębniak i mgr Marek Mierosławski. Finansowało TLPZ "Polonia"
Drugi sezon badań. Grodzisko i zamek biskupi
XIII-XVIII wiek.

W wyniku prac prowadzonych bez przerw w sezonie zimowym 1976/77 otworzono cztery wykopy w pomieszczeniach zamkowych, mające wyjaśnić i ustalić chronologię fundamentów zamkowych.

W tym celu otworzono wykop I strefy B - stanowiącej wnętrze zamku - w ostatnim pomieszczeniu centralnego ciągu piwnicznego skrzydła zachodniego tak, aby dłuższym bokiem przylegał do wewnętrznego lica fundamentu Domu Dużego. W trakcie prac okazało się jednak, że piwnice te zostały pogłębione w czasach nowożytnych w wyniku czego zdjęte zostały średniowieczne nawarstwienia kulturowe; Fundamenty budowane techniką wkopu wąskoprześtrzennego wpuszczone są w jałowy piasek stanowiący nasyp poszerzający wzgórze.

Wykopy II i IV otworzono w pomieszczeniach parterowych centralnej części skrzydła zachodniego. Dzięki pracom w tych wykopach odsłonięto fundamenty: Domu Dużego i Wieży, natrafiając w tym przypadku na warstwy kulturowe z eksploracji których uzyskano m.in. trzy monety, tzw. grosze praskie. W trakcie badań uzyskano potwierdzenie ustaleń dokonanych przez architektów o XV wiecznej metryce obiektów muryowanych Wzgórza Zamkowego.

Wykop III wytyczono w ostatnim pomieszczeniu parterowym skrzydła wschodniego, znajdującym się już na południowym krańcu Wzgórza. Po zdjęciu nawarstwień nowożytnych odsłonięto mury nieznanego budynku z początku XVII wieku. Prace w tym wykopie przerywano ze względu na bardzo zły stan murów zamkowych grożących przy dalszym odsłanianiu zawaleniem budowli.

Sezon wiosenny rozpoczęto pracami na stoku, u podnóża Wzgórza /strefa C/ od strony wschodniej, gdzie otworzono sondaż o wymiarach 5x3 metry. Celem tych prac było uchwycenie głębokości zalegania i ustalenie rodzaju calca. Celu tego jednak nie osiągnięto ze względu na wysoki stan wód Narwi. Sezon wiosenno/letni przyniósł ze sobą zmianę zadań stawianych archeologom /Inf.Arch. 1976, str. 282 /:

W wykopie I, gdzie w ubiegłym roku odsłonięto relikty pierwszego poziomu użytkowego związanego z konstrukcjami drewnianymi, zdjęto cztery dalsze, stanowiące centralne pomieszczenie trzypiętowego zabudowania wzniesionego kombinacją technik zrębowej i płotowej. W trakcie doczyszczania poszczególnych poziomów eksplorowano warstwy mierzwy, uzyskując wiele cennych zabytków wykonanych z surowców organicznych, takich jak drewno i skóra. Do momentu sporządzania niniejszej notatki osiągnięto V poziom użytkowy, będący zarazem drugim, datowanym na XIII wiek. Prace w wykopie prowadzone będą zimą.

W wykopie VIII, gdzie w odcinku A osiągnięto analogiczny poziom, zdjęto cztery warstwy drogi moszczonanej dranicami i trzy poziomy niewielkiego zabudowania wzniesionego na zręb z zachowanym progiem, przedprożem i otworami mocującymi drzwi. Wśród masy zabytków ruchomych na uwagę zasługuje zachowany w znakomitym stanie pergamin o kościanej rękojeści. W odcinkach B i C tegoż wykopu zdjęto trzy poziomy użytkowe konstrukcji drewnianych wstrzymując jednak prace ze względu na zbyt małą powierzchni objętą eksploracją, co uniemożliwiało prawidłową interpretację odsłanianych relikwów architektury grodowej.

Wykop IX, o wymiarach 10x2,5 m zlokalizowany został w ten sposób, aby profil E stanowiło lico fundamentu skrzydła wschodniego, a profil S był przedłużeniem ciągu analogicznych profili wykopów IV, V i VI. W trakcie badań wykop ten został poszerzony ze względu na odsłonięcie skrzyni, będącej częścią składową XIV wiecznych fortyfikacji grodowych. Skrzynia złożona ze zrębowego wieńca czterestu okrągłaków, o długości na osi N-S 340 m i wysokości 160 cm, zniszczona jest od strony E wkopem pod fundament. Wypełniona była ubitą gliną i zaparta od strony dziedzińca konstrukcją przekładkową, na której zalegają cztery poziomy ulicy okrężnej. W posadowienia skrzyni natrafiono na końską czaszkę będącą najprawdopodobniej jej ofiarą zakładzinową. Eksplorację w tym wykopie doprowadzono do XIII wiecznego poziomu użytkowego, odsłaniając zalegające pod stopą skrzyni elementy konstrukcyjne chaty, posadowione w warstwie mierzwy.

Narzuca to wniosek, że gród XIII wieku zajmował większą powierzchnię i nie posiadał tak potężnych fortyfikacji.

Przypuszczenie to potwierdzone zostało pracami w wykopie II strefy C, zlokalizowanym na S-E krańcu Wzgórza. Odsłonięto tu skrzynię wału posadowioną na warstwach kulturowych związanych z XIII wiecznym grodem. Ogółem zdjęto w tym wykopie 5 m nowożytnych i średniowiecznych warstw kulturowych osiagając poziom piaskowego nasypu poszerzającego wzgórze grodowe! Dzięki uzyskanemu materiałowi zabytkowemu moment owego poszerzenia wstępnie datować należy na I połowę XIII wieku.

Materiały zabytkowe znajdują się w Pracowni Archeologiczno-Konserwatorskiej w Warszawie oraz na terenie ekspedycji w Pułtusku.

Prace są w toku i będą kontynuowane!

RESZEL
woj. olsztyńskie
Zamek

Muzeum Warmii i Mazur
w Olsztynie

Badania prowadziła mgr Izabela Sikorska-Ulfik.
Finansował WKZ w Olsztynie. Piąty sezon badań.
Średniowieczny zamek.

Program badań w związku z rozpoczętym remontem dachów, został zmniejszony tylko do poszerzenia wykopu 4 na międzymurzu, od północnej strony! W ubiegłym roku stwierdzono w wykopie na głębokości 280 cm, spalone drewno. Tegoroczne badania pozwoliły wprowadzić na odkrycie dalszych fragmentów drewna, ale stan ich zachowania był znacznie gorszy i trudno jeszcze, bez przeprowadzenia dodatkowych badań, wyjaśnić przeznaczenie i chronologię konstrukcji.

W obrębie wykopu, przy ścianie zamku znajdował się dół na wapno, wykonany w czasie remontu zamku w latach powojennych. Dół ten zniszczył układ warstw do głębokości około 2,5 m i na przestrzeni 4 metrów.

W obrębie wykopu odkryto w całości fundament zewnętrznego muru obronnego. Fundament sięgał do głębokości 3,20 m i zbudowany był z kamieni różnej wielkości i gruzu ceglanego! Calec na tym wykopie zalegał na głębokości 2,90 m. Warstwy kulturowe zachowane w nienaruszonym układzie zawierały nieliczne fragmenty ceramiki średniowiecznej.

Na dziedzińcu zamkowym sprawdzono tylko w wąskim /o szerokości 1 m i długości 4,5 m/ sondażu styk murów; fundamentu skrzydła północnego i fundamentu krużganka biegnącego wzdłuż skrzydła wschodniego. Ponieważ nie było możliwości wykonania w tym miejscu szerszego wykopu, który by pozwolił na zbadanie układu warstw kulturowych, sondaż został wyznaczony w obrębie naruszonych już warstw. Bowiem w latach powojennych, w celu zabezpieczenia ścian budowli